

Anton Ove Poulsen – en husmand fra Salling

Af Erik Bach Andersen

Fhv. husmand Anton Ove Poulsen er et af de ca. 250 mennesker, som i løbet af 1984 har bidraget til erindringsindsamlingen Projekt Landboliv 1920–1984.

Dette projekt er iværksat af S sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver i Viborg Amt og er finansieret via jobskabelsesordningen. Der har siden projektets start i februar 1984 løbende været ansat 5–7 projektmedarbejdere, som sammen med de enkelte lokalhistoriske arkiver har fundet frem til personer, der har været villige til at fortælle deres erindringer. Det har – som projektets navn antyder – drejet sig om landbrugere eller om mennesker med erhvervmæssig tilknytning til landbruget.

Som det fremgår har indsamlingen både geografisk, erhvervmæssigt og socialt rettet sig mod en meget bred kreds af meddelere. Der har altså ikke været tale om nogen specialiseret undersøgelse vedr. bestemte forhold inden for landbruget. Formålet med projektet har kort fortalt været at få mennesker til at fortælle om deres liv og deres arbejde, – at indsamle beretninger, der i kraft af deres helt personlige synsvinkler kan få betydning for forståelsen af landbrugets historie i dette århundrede.

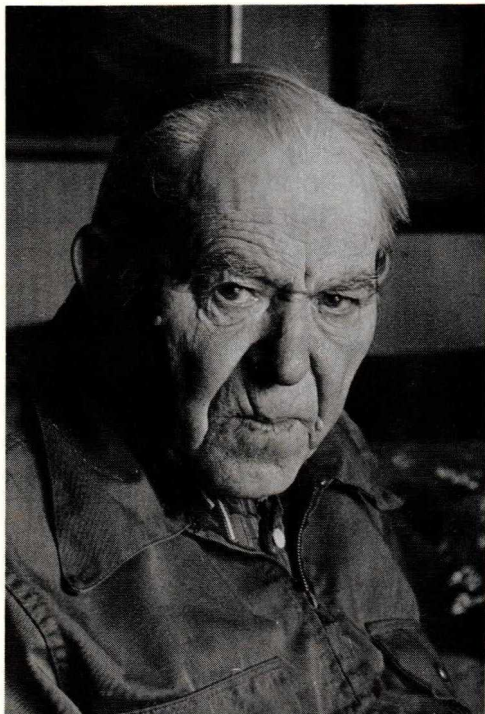
Projektet har modtaget enkelte skrevne erindringer; men i langt de fleste tilfælde har erindringerne form af interviews, som er indspillet på kasettebånd. De følgende sider er baseret på et interview, som en af projektets medarbejdere, lærer Åge Meyer har taget med Anton Ove Poulsen d. 25.05.1984.¹ Interviewet fandt sted i Anton Ove Poulsens hjem i Junget.

Interviewet er på 150 minutter, og båndene vil for eftertiden blive opbevaret på Sundsøre Lokalhistoriske Arkiv i Jebjerg –

Erik Bach Andersen, cand. phil., f. 1952, ansat ved S sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver i Viborg Amt som projektleder. Har publiceret Foreningsarkiver fra Viborg Amt, Thisted 1984.

*Anton Ove
Poulsen i sit
hjem 16.04.85.*

iøvrigt sammen med et ældre interview med Anton Ove Poulsen, som imidlertid ikke er blevet brugt i denne forbindelse.

Anton Ove Poulsen er født den 12. februar 1898 på Skove Hede i den nordøstlige del af Salling, hvor forældrene Kristoffer og Grethe Poulsen havde en ejendom på 13 td. land. Anton var den yngste af to drenge, – han havde en storebror, der var 6 år ældre end han selv. Efter at have gået syv år i Grætrup skole arbejdede Anton hjemme på forældrenes ejendom, indtil han som syttenårig fik plads som tjenestekarl på Bakkegården i Junget. Samtidig med at Anton flyttede hjemmefra købte forældrene en anden ejendom.

I 1919 blev Anton Poulsen gift med Anna Præst fra Lindum. Straks efter brylluppet måtte Anton ind som soldat i 9 måneder. I tre år boede Anton med sin kone ved Antons forældre i

Grætttrup. I 1922 købte de en statsejendom på den nyudstykkede Jungetgårds Mark. De byggede dette brug op fra grunden med nye bygninger, redskaber, dyr o.s.v. Anton har drevet ejendommen indtil 1982, hvor han begyndte at leje jorden ud.

Anton og Anna Poulsen har fået seks børn, hvoraf den første døde som tyveårig. Siden 1954, hvor Anna døde, har Anton boet alene på ejendommen. Han har igennem mange år været medlem af brugsforeningen, mejeriet, husmandsforeningen og den lokale radikale vælgerforening.

Barndomshjemmet

Rammen om Anton Poulsens barndom var en lille ejendom på Skove Hede, som ligger ned til Risgaard Bredning. Antons mor kom selv derfra, og da hun blev gift, overtog hun stedet sammen med sin mand. Gammelmor, som hun blev kaldt, blev boende på stedet, indtil hun døde.

Da forældrene blev gift, var der kun et lille stuehus og tre små agre ned mod et kær. Antons far købte noget hedejord til, så det samlede areal kom op på 12–13 tønder land.

Han byggede til huset flere gange, efterhånden som han fik råd. For at spare blev en del af tilbygningerne opført af ler. Han havde en form, hvori han selv lavede stenene af ler og sand.

I starten havde familien kun meget lidt at gøre med. Fire køer, som også blev brugt som trækdyr. Anton Poulsen fortæller, at køerne ofte ikke kom på marken. For at spare slog faderen græsset og kørte det hjem til dem.

Ved siden af landbruget drev faderen fiskeri på fjorden. Ad den vej kunne han skaffe kontanter til huse, samtidig med at familien kunne få fisk på bordet som tilskud til en ellers ikke særligt afvekslende kost. Som Anton fortæller i det følgende, bidrog også moderen til hjemmets indtægter.

Væven i soveværelset

Min mor vævede. Vi fik lavet noget om i sovekammeret, og der havde hun en væv af rigtige egestolper. Hun vævede en masse, – dynevår for eksempel. De her rigtige gammeldags dynevår,

som er meget gæve til betræk og sager til stole. Dem vævede hun en masse af – og solgte. Hun vævede også for andre folk. Der sad hun inde i sovekammeret og klammerede med den.

Skytten var en rund tingest med nogle spoler hen til, hvor garnet gik. Så var der noget islæt – eller hvad de kalder det. Det var bomuldstråde – og de sad ligeså tæt. Og så var der en indretning, der kunne skifte, når hun trådte på en pedal.

Min gammelmor sad og spolede. Garnet skulle på nogle spoler, der kunne sidde i skytten. Spolerne var sommetider lavet af tækkerør, og nogle var lavet af træ. Hun satte dem på rokken og spolede garnet op på dem. Og så knyttede min mor en knude på det, når det slap op. Jo – sådan gik det til.

Når den her skytte blev slået for hårdt til, røg den ned til den anden side, så det gav et rabalder. Så vidste jeg, hun talte til mig med det samme. Det var somme tider, jeg ikke var så god til at høre – for jeg vidste jo nok, jeg skulle ind og samle den op. Det var min pligt.

Der sad hun og vævede. Hun kunne tjene en krone om dagen, når hun begyndte om morgenen og tog aftenen med – og når gammelmor lavede føden. Så kunne hun tjene en krone. Det var kapital den gang. Det er der jo ikke mange, der tænker på i dag. Vi er faktisk ligeglade, om vi har en krone mere eller mindre.

Gammelmor

Min gammelmor var levende, indtil jeg var en halv snes år. Hun gik og lavede forskellige ting. Jo, det var godt nok at have hende boende.

Hun var en gammel skrap kone. Jeg kan huske engang, vi havde fejlet bryggerset. Der var en tønne gravet ned udenfor, som vandet kunne løbe ned i, når vi havde vasket gulv. Og der samledes noget blæver i. Hønsene gik og skrabede i dét, der var fejlet ud. Der var nok nogle larver i det.

Der var en kok – den havde sådan en flot hale. Jeg havde fundet nogle visne stængler og gik og pikkede til kokken. Og så hoppede han.

Så blev gammelmor gal og skældte ud. Jeg prøvede en gang til – og så fik jeg bukserne ned og fik tæsk.

Så sagde min bror til hende: »Er det nu ikke snart nok?«

»Hold kæft, din beskidte dreng, ellers kan du få nogle med,« – sagde hun så. Det kan jeg tydeligt huske, også om jeg ikke var ret gammel.

Men hendes mand var død ret tidligt og hun havde altså gået omkring og tigget – slet og ret. Sådan – på nogle forskellige gårde, når de slagtede.

Det var der nogle koner, der gjorde. For hvis de meldte sig til kommunen, blev den ejer af deres hus. Og det ville gammel-mor ikke. Men det fik en ende, dengang min far blev gift med min mor. Da ville hun nemlig have været afsted. Så sagde far: »Nej, jeg skal nok sørge for føden.«

Nej, hun har ikke selv fortalt det; men man kunne jo ikke undgå, at få det at vide. Det fortalte både far og mor. Det var nok ret naturligt dengang. De små i samfundet var nødt til det for at få føden. Hun havde haft børn, der ikke var voksne, dengang manden gik til. Og de kunne jo ikke leve af sådan et hjørne jord.

Far fiskede

Far fiskede – men ikke til stadighed. Han og en gårdmand nede i Skove havde en jolle og nogle torskeruser. Der var masser af torsk.

Torskene skulle laves i penge. Så vidt jeg husker, kostede de 8 øre pundet. Men de ville godt ro til Himmerland for at komme af med dem. Skrubber og rødspætter spiste vi selv. I dag skulle en rødspætte jo være en meget pæn fisk; men det var ikke noget, de solgte dengang.

Om vinteren når der var is, satte de sommetider garn ude på fjorden. Det har jeg også været med til sammen med min far. Omkring ved 1940 – jeg tror, det frøs helt op til 28 grader. Jeg kan nemlig huske, at dengang vi skulle til land, opdagede vi, at vores fingre var ved at blive hvide. Det vil altså sige, at der var frost i dem. Så måtte vi tilbage og have dem ned i vandet for at få det »trukken af.« Den gamle vidste jo, hvordan det skulle gøres.

Når der var is, satte vi *ned* ved at slå huller. Vi havde en lang stangelægte og en fork. Så kunne vi køre med lægten fra det ene hul til det næste. Så var der et stort hul. Der satte vi garnet ned. Her blev iskagerne sat op på kanten af hullet for

at folk ikke skulle rende i det. Det var jo farligt. Så var dér et bette hul allerbagest. Her blev den sidste snor så sat op og gjort fast. Vi skulle have sat en lang snor i igen, når garnene skulle op på isen. Det gjorde min far altid, og så stod han og hev fiskene af. Jeg skulle så rykke garnene tilbage igen. Sådan gik det til.

Det var ude i dybet. Det var det eneste sted, man kunne tage fisk om vinteren. Der er et sted derude vi kalder Æ Narre Dyb. Der går en revle skråt ind mod Himmerland til to sider – og der er kun halvt så dybt. For ikke svært mange dage siden, så jeg et skib derude – og et andet, der var ved at trække det fri. Det havde glemte, at se efter på kortet.

Bagning i den store ovn

Vi havde en rigtig bageovn. Vi bagte i al fald, dengang jeg var dreng. Jeg tror endda min morbror i Skove altid fik bagt ved os, når vi bagte. I begyndelsen, kan jeg huske, bagte vi også rugbrød. Så skulle vi have gemt noget dej – og det var surdej. Jeg kan huske, vi har været ovre ved Rasmus Thorsens i Brokholm og hentet noget, fordi vores var gået til. Det skulle så blandes imellem melet – rugmel og vand.

Min gammelmor skulle fyre ovnen op. Det var i et andet rum, man skulle fyre. Der var sådan et skorstensrum. Og så skulle den sorte mand jages ud. Når ovnen stadigvæk var sort indvendig, var den for kold til at bage i. Ville ovnen ikke blive gloende nok, havde gammelmor nogle knipper lyng, hun smed ind. Så blussede det vældigt op, – og så blev ovnen gloende.

I ovnen fyrede vi ellers med tørv. De kaldte det en skrue. Min gammelmor, hun strammede den an derinde. Skruen var hvælvet – og så med halm indeni. Så skulle det brænde. Og var det ikke nok, havde hun så nogle knipper lyng at smide ind.

Jeg tror, vi bagte en halv snes sigtebrød. Om sommeren kunne det godt blive et bette gran mullent. Så skar de det groveste væk. Det ragede ikke så vidt. De var ikke slet så kritiske som nu.

Brødene blev sat på enden i en kurv ude i laden. Der var mere svalt. Der kom et tæppe oven over dem. Dem skulle vi have spist, inden vi skulle have bagt flere. Med rugbrød blev

det sådan, at vi kom til at købe dem. Vi lavede dem ikke længere selv.

Skolen

Grættstrup skole var toklasset: fra syv til ti år, og fra ti til fjorten. Der var kun en degn. Det gik udmærket. Jeg har ikke kendt en eneste skidt, der kom ud af den skole.

Jeg var nær kommet galt afsted, – men det kan være, man ikke skulle fortælle sådan en historie.

Den første gang, jeg kom i skole, havde jeg fået besked på, at jeg skulle være stille og ordentlig. Og hvis jeg skulle et nødvendigt ærinde, så skulle jeg rejse mig op og spørge, om jeg måtte bede om det.

Jeg kom til at sidde ved August af Lars Rytters. Det var vores nabo – vi måtte sidde med hvem vi ville den første dag. Og så kom det over mig, at jeg skulle ud og af med en tår vand.

Og så rejste jeg mig op og sagde: »Må jeg bede om at gå ud og pisse?«

»Ja værsgod« – sagde degnen, og så grinede de forbistrede knejtede jo, så de var lige ved at revne. Og det syntes jeg ikke, der var nogen grund til. Jeg syntes jo selv, jeg var kommet så nogenlunde pænt fra det. Men jeg fandt da ud af, hvordan det skulle være.

Om sommeren var vi sommetider nede at bade, Så var degnen med. Ved pigerne var sykonen med. De skulle være der, indtil vi var færdige. De skulle sørge for, at vi kom i land. Der var ikke noget med badedragt dengang. Det tror jeg slet ikke, der var noget, der hed. Men pigerne var jo altså også ved sykonen – og drengene ved degnen.

Ja, jeg fik da i hvert fald lært at svømme. Det lærte vi nu os selv. Vi var jo sommetider nede at bade, når vi ikke var i skole.

Det var ikke hver dag, vi var i skole. De store gik fire dage om vinteren og to dage om sommeren. For de små var det omvendt.

Hvor langt der var til skole ved jeg ikke. Vi satte jo skråt over hen til et dige. Det fulgte vi sommetider. Der var en skolevej, som var købt – den blev nu brugt til markvej også. Men det var ikke altid vi fulgte den. Det var jo med at gå, for der var ikke noget, der hed at cykle dengang. Det var en luksus.

Vi skulle gå igennem både sne og alt muligt. Der var ikke noget, der hed gummistøvler dengang. Det var træsko. Når vi så fik træskoene fulde af sne, skulle vi have halmvisken ud og have sneen banket af. Og så gik vi i sne igen. Der var ikke noget, der hed, at sådanne markveje blev ryddet op nogen tider.

Jeg fik altid sukermellemadder med i skole. Jeg regner med, det er derfor, jeg er levende, for de siger det er så usundt. Jeg kunne godt få andet med – det skete en enkelt gang. Men det var almindeligt, at jeg skulle have et par skiver brød med noget margarine eller smør og så puddersukker. Jeg tror ikke, jeg brød mig om andre ting. Det var skik.

Børnenes arbejde

Ja, vi kunne godt få skolegang og arbejde til at gå op på sådan en bette ejendom. Men vores far var god til at få os sat i arbejde. Vi fik ikke lov at gå ledige, og det var nok også gavnligt. Vi fik ikke lov at råde os selv. Han var ikke urimelig; men vi skulle lystre – og det skulle være lige med det samme, det skulle ikke være om fem minutter. Jeg kan ikke huske, at min far har banket mig. Men vi lystrede – det er helt afgjort. Jeg tror ikke, vi turde andet.

Vi skulle hjælpe med, hvad vi kunne; det var min far god til at finde ud af. Vi havde en gammel knævremaskine – en amerikansk maskine til at så roer med. Den skulle vi andre knægte æfor og trække i. Jeg har den forresten – den står oppe på loftet endnu.

Jo, den var sej at trække. Det var også derfor, vi skulle spændes for. For ellers skulle den voksne, der styrede maskinen, jo skubbe den alene – og det kunne blive ar sej.

Vi var tiest to knægte for. Det var ikke altid min bror; det kunne være en nabosøn. Så trak vi løs, og så fik vi 5 eller 10 øre hver. Ja, ja – vi fik noget for det. Det var nok også klogt nok – for at vi ikke skulle blive for trætte af det.

Vi skulle hjælpe ved alle ting. Jeg var ikke svært gammel, inden jeg skulle harve. Og inden man blev alt for gammel, skulle man prøve at pløje. Det var med en gammeldags plov med langjern, som vi kaldte det. Der var ikke forplov, og der var ingen hjul. Man skulle selv styre den, så den tog en passende fure.

Vi skulle samle sten – det var snart det allerværste. For når det havde regnet, og når vi havde harvet, ville der ligge mange sten. Jeg tror nok vi fik 5 øre for hver spandfuld. Flintestenene skulle samles i én dyng, så kunne vi læsse dem på en vogn med en skovl eller en ting. Flintestenene kørte de i vejen – og der var jo lang vej derned.

Pikstenene, som vi kaldte dem – altså kampestenene – skulle være i en anden dyng. Dem skulle vi bruge til at pikke med på gårdspladsen. Så det skulle være i orden. Og det var vi altid kede af, kan jeg huske, for det fik aldrig ende. Når vi havde igen eller hvis det regnede, var der ligeså mange sten.

Anton Poulsen blev hjemme ved forældrene de første år efter konfirmationen. Der var god brug for ham. Hans 6 år ældre bror var forlængst rejst hjemmefra. Broderen var iøvrigt kommet alvorligt til skade, da han blev sparket af en hest. Han måtte opgive landbruget og begyndte i stedet at læse til dyrlæge. Studierne blev financieret ved nogle lån, som faderen optog, og som broderen betalte tilbage, da han var færdig med studierne.

Da Anton Poulsen var sytten år, solgte forældrene moderens barndomshjem, hvor de havde boet siden de blev gift. I stedet købte de et brug af samme størrelse i Gættrup, hvor jorden var bedre.

Samtidig med, at forældrene flyttede, fik Anton plads som tjenestekarl på Bakkegården i Junget. Det var dog ikke forældrenes flytning, der var årsag hertil. Anton fortæller, at han under alle omstændigheder ville ud at tjene.

Tjenestekarl på Bakkegården

Far solgte stedet på Skove Hede og flyttede til et andet og bedre sted i Grættrup. De flyttede samme dag, som jeg flyttede i min plads på Bakkegården i Junget. Det var 1. november.

Jeg tjente på Bakkegården i tre år. Det var en gård på 4 td. hartkorn. Der var noget hedejord og plantage til gården. Jeg kan ikke huske, om det var 30 tønder land, der var hjemme – agermark. Jeg tror det var sådan noget.

Sønnen fra en anden ejendom havde tjent på Bakkegården. Jeg tror det var ham, der sagde til manden, at han kunne fæste mig. Og så kom jeg derover.

350 kr. om året, 365 dage. Ja, vi skulle ikke arbejde om søndagen, bortset fra at passe hestene.

Der var ingen faste aftaler om frihed. Det var der overhovedet ikke noget med – ikke spor. Men *skulle* jeg have en eftermiddag fri til en ting, så kunne jeg også få det. Og man kunne godt få en dag fri til at komme hjem en tur.

På Bakkegården havde vi inddelt dagen i fire kvarte. Det var gammeldags. De fleste andre gårde var begyndt med det ny – at blive ved at køre en halv dag, og så ikke slet så lang tid.

Når vi havde kørt ude et par timer, skulle vi hjem og have æ formiddagsmellemmad – en tår kaffe og så en mellemmad. Så skulle vi have middagsmad. Når så klokken var halv fem eller fem, skulle vi hjem og have eftermiddagsmellemmad. Så skulle vi ud at køre igen indtil klokken var halv otte. Så kom vi hjem og skulle have vor nætter. Det var gerne grød eller noget. Ja, det var ret sent. Så rendte vi heller ikke meget i byen.

Men det var gammeldags. Det var ikke andet end to gårde, der havde det sådan. De andre var slået om og havde inddelt dagen i to halve. Vi havde de fire kvarte. Sådan var det – og det var sikkert bedst ved hestene. De kom jo lige ind og fik et gjøwt det støed vi fik æ eftermiddagsmellemmad.

Det var ikke jævnlige, jeg havde fri. Men når jeg spurgte manden om det, kunne jeg få fri. Jeg skulle jo ikke røgte, jeg skulle passe hestene. Jeg skulle skære hakkelse. Det var med håndkraft, og jeg skulle have det gjort enten om aftenen eller om morgenen inden kl. 6. Og når jeg spurgte, kunne jeg altid få ham til det – men det var ikke hele tiden.

Der var jo ikke langt hjem, og så kørte jeg hjem om aftenen. Det var ikke skik, at gå meget i byen.

Jeg var somme tider til baller. Jeg dansede ikke; men jeg kunne da se på det. Det var tiest i Grætrup forsamlingshus – men også i Junget. Der var en gymnastiksal begge steder. Der var nu hverken gymnastik eller fodbold. Det har jeg aldrig været med til. Det er nok kommet senere.

Der var også mange gange jeg hjalp pigen med at malke om søndagen. Det var ellers ikke noget jeg *skulle* gøre. Manden skulle selv malke dem; men han var ikke god til det. Hans fingre var gigtkrogede og stive. Når køerne så ikke rigtigt ville lægge mælken ned, blev han gal. Så gav han dem én af skammelen. Og det blev det jo meget værre af.

Så sagde han til pigen: »Du kommer satan ta' mig til at bytte

køer med mig, for jeg kan ikke få dem til at lægge mælken ned.«

Men det blev jo lige galt med det andet hold. Og det var fordi han ikke kunne malke – han duede ikke til det.

På Bakkegården var der foruden mig en pige og en tjenestedreng. Drengen var der om sommeren. Pigen var der hele året – det skulle de have sådan et sted. Manden var ugift. Han havde en søster; men hun var væk meget af tiden.

Karlekammeret var et bette rum ind fra gangen. Der var et firkantet hul i væggen – og ellers var der mørkt. Der kunne lige stå en seng. Vi kunne da også nå at kravle i den – der var såmænd ikke meget plads.

Den første vinter, jeg var der, lå jeg ved manden – det var vist i pigekammeret. Hans fødder var gerne noget kolde. Det brød jeg mig nu ikke så meget om. Jeg fik ham skiftet ud med pigen med tiden.

Ægteskab og militærtjeneste

Der var en pige på Bakkegården. Hende kiggede jeg lidt efter. Ja, jeg rendte nu efter hende i flere år; men jeg blev altså ikke gift med hende. Hun flyttede til Sjælland, og der ville jeg ikke over.

Så kunne jeg finde en anden. Og det gjorde jeg da selvfølgelig – det er da rimeligt.

Hvordan jeg traf min kone? Ja, det ved jeg snart ikke. Jeg havde da set hende et sted og var kommet til at snakke med hende. Hun var henne fra Lindum. Hendes far hed Kræn Præst, og hun tjente på en gård heroppe. Men jeg traf hende i hvert fald.

Jeg tror, vi blev gift i 1919. Brylluppet skulle have været til hendes fødselsdag. Det var den 13. oktober; men da vi kom til præsten, var der en begravelse den dag. Så lod vi det være til dagen efter – og vi nåede det ligegodt.

Brylluppet blev holdt ved min svigerfar i Lindum. Det var ikke nogen stor bryllupsfest. De havde nemlig haft sølvbryllup om sommeren. Så kom det til at se sådan ud, at vi helst skulle giftes – og så kunne det ikke hjælpe at lave en forfærdelig re-delighed. Der var kun den nærmeste familie. Nu havde de jo holdt stort gilde og haft telt til sølvbrylluppet. Nej, småfolk

kunne ikke holde gilde altid. Det kunne der ikke blive penge til.

Jeg kom ind til militæret den 24. oktober samme år – som infanterist i Viborg. Nogle kunne jo trække sig fri; men der var jeg uheldig.

Min mor døde før jul, og så kom min kone ned til min far. Der fik hun en dreng; men han døde som 20-årig af hjertebetændelse.

Efter soldatertiden kom jeg hjem til min far, og vi var hjemme, indtil vi købte ejendommen her.

Et statshusmandsbrug på Jungetgårds mark

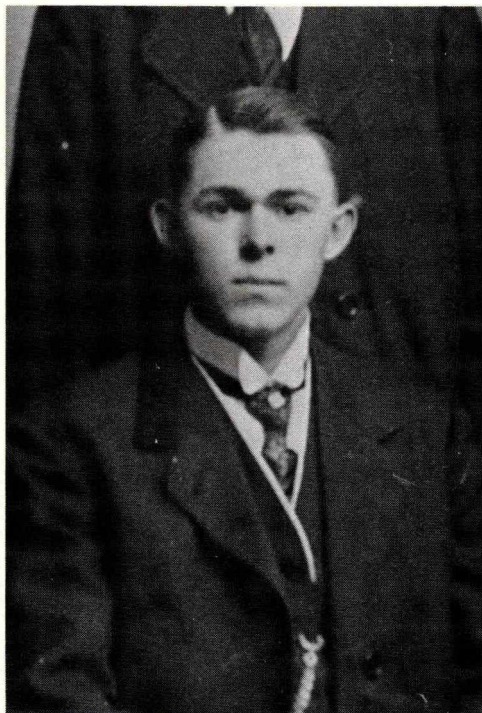
Vi købte ejendommen her i 1922. D.v.s. vi fik jorden i 1922. Der blev udstykket 10 husmandsbrug fra Jungetgård.² Jeg kan ikke huske, hvor meget vi skulle give for jorden; men da vi havde fået bygget, tror jeg, vi havde for en god snes tusinde. Det var med i aftalen, at vi skulle rive en lade og to staldbygninger ned på Jungetgård. Så fik vi selv stenene og tømmeret.

Jeg kan huske, da vi havde revet sidemurene ned på laden, så skulle vi have gavlen væltet. Der satte vi nogle lange lægter imod. Så satte vi gavlen i slyng. Det er det mest livsfarlige, jeg nogen tider har set. Vi skulle jo sætte gavlen i slyng, og så skulle den væltes udad. Og det var vi så heldige, at den gjorde. Ellers var vi blevet begravet – det var sørme et højt hus.

Familie og bekendte hjalp ved at rive bygningerne på Jungetgård ned. Vi var mange. Vi skulle jo gøre hver eneste mursten fra de tre huse ren med en murerhammer. Jeg sled en murerhammer op ved det. Selv halve sten brugte vi. De kunne bruges til indermur. Der måtte ikke gå noget til spilde. Nej, det tog skam lang tid. Det har nok taget en månedstid – det tænker jeg, det har.

Så skulle vi have kørt sten og tømmer op. Nu er der jo en bette dæmning på vejen dernede, og så er der gravet ud her foroven. Men dengang var det næsten ligesom om, det var op ad en fjordsbakke.

Min far havde et par halvnorske heste, og jeg havde en bette islænder, som jeg havde fået af ham. Den blev så spændt foran

*Udsnit af
sessionsfoto
o. 1916
(Sundsøre
Lokalhistoriske
Arkiv).*

stjerten inden vi skulle op ad den brink. For ellers kunne de jo ikke slæbe det op.

Der var mange læs at slæbe op. Pikstenene, som vi også gravede op fra et stykke af gårdspladsen, brugte vi til syld (d.v.s. fundament) og sådanne ting. Der skulle spares, hvor der kunne.

Jeg lavede ikke ret meget selv. Murerarbejdet var der en Dres Kiilborg, der havde. Han havde akkord, og skulle have 1335 kr. for at mure. Han skulle selv lægge arbejdsmand til – og han fik 50 øre i timen. Det var jo ikke kæmpesummer dengang.

Jeg skulle selv lægge materialer til. Der var ikke nok i det, jeg havde fået på Jungetgård. Men bjælkerne her i stuehuset og ude i laden er derfra. Vi fik ny spær-træ over det hele og ce-

mentsten på taget. Så har jeg senere fået plader på. Tøm-
rerarbejdet havde vi to snedkere fra Junget til. De skulle have
400 kr. – at dele. Vinduer og døre fik vi lavet i Thise. Det var
ikke mange penge, vi gav for et.

Jeg har ikke skrevet det op nogen steder, men jeg vil tro, at
både jord og det hele har kostet en god snes tusind. Vi fik stats-
lån i det. Jeg havde selv en bette gran penge – og det kan være
far har hjulpet lidt til. Jeg kan såmænd ikke huske, hvordan
det gik.

Smedearbejdet havde vi så ved siden af. Det var begrænset,
hvad det blev til. Det var Grætrup-smeden – ham var vi nabo
til. Harve og sådan noget, det lavede han til mig. En svensk-
harve og en sæddækker. Senere fik jeg en fjedertandsharve –
men det var ikke moderne dengang.

Sæddækkeren var firkantet, noget lig en svenskharve. En
svenskharve var jo trekantet. Sæddækkeren skulle ikke gå så
langt ned i jorden – den skulle vi bruge til at harve kornet ned
med. Der blev jo sået med hånden. I dag bruger man jo svensk-
harven til at hænge op som knagerække.

Jeg fik også plov nede ved smeden. Den var med hjul på. Jeg
tror, den var brugt. Men ploven var god nok.

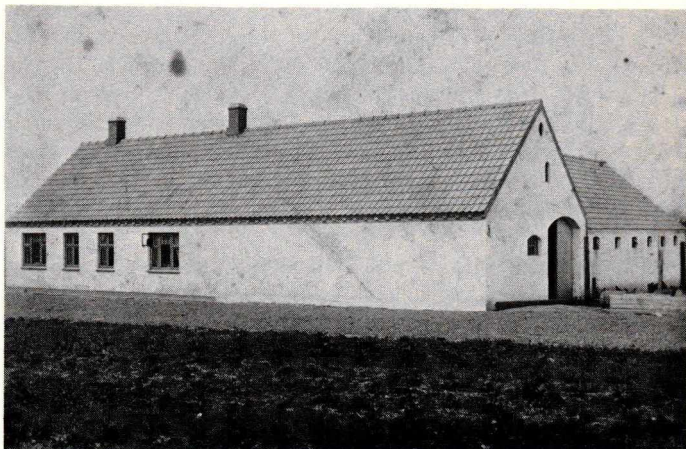
Jeg skulle have en vogn. Den lavede Grætrup-smeden også.
Peter Snedker heroppe lavede nu træarbejdet. Det var en
gammeldags vogn med fjælsider. Den var ikke med gummihjul
og sådan noget. Hjulene var med jernringe omkring – træ med
jern udenom.

Ellers var der ikke noget, man skulle have. Ja, jeg havde en
kildemand (d.v.s. en brøndgraver) til at lave en brønd. Den
blev lavet med en firkantet træramme og en rulle med sving.
Så hev vi spandene op på den måde. Sådan var det allevegne.

Dyrene

Jeg fik en fynsk kvie ude i Skive. På Himmerland fik jeg en
sortbroget og en grå ko. Så havde jeg da tre. Så købte jeg en
blåskimlet ko på auktion nede ved Stinne Rasmussens far.

Jeg fik to grisesøer af min far. Da skulle jeg godt nok betale
noget for dem. Og jeg fik en hest af min far. Det var en bette is-
lænder. Det var den, der var mor til de to halvnorske, min far
havde. Så købte jeg én af en mand nede i Grætrup: En rød is-

Anton Poulsens ejendom kort tid efter opførelsen (billedet tilhører ham selv). Der er ikke siden foretaget væsentlige ombygninger. Ejendommen er set fra sydøst.

lænder. Så det var såmænd ikke så meget, at være kørende med. Når de skulle pløje, ville de gerne stå og gnave lidt, når de kom til enden nede ved bakken. Der var noget græs. Så fik de et bette pust – og så kørte vi løs igen.

Nej, det kunne godt tage noget tid.

Jeg kan ikke huske, hvad jeg skulle give for dyrene; men det var ikke store summer. Jeg tror nok, den fynske kvie var den dyreste.

Den blev så krydset med korthorns. Vi havde jo ikke andre tyre heromkring. Det var jo blevet så moderne med de korthorns; men der var vist ikke så farligt meget mælk i dem. Ikke så meget som i de andre.

Dengang var det godt, hvis en kvie kunne give 20 pund mælk. Det var vældig godt; men nu vil de jo helst have dem til at give det dobbelte. Til at begynde med malkede vi dem tre gange om dagen. Det var skik dengang.

Havreål og ukrudt

Der er ca. 12 td. land til ejendommen – med eng. Selve engen og bakken er 4 td. land. Men midten af engen er slet ikke eng. Det er simpelthen en sandrimme, som fjorden har lavet – måske for tusind år siden. Sandet er godt nok gult; men det er fordi, der har groet noget ovenpå. Det er akkurat, som om det var fjordsand. Og det er det sikkert også.

Hvilke afgrøder vi startede med? – Ja, vi skulle da have nogle roer sået. To års gøde – det var skik. Der var 8 års gøde (ialt) og to års gøde (med rodfrugt). Det bliver omkring en tønne land i hver. Og der var otte tønder (land ialt).³

Så satte vi korn i det andet. Det første år havde vi korn i det hele, så nær som det stykke, vi havde rod i. Petersen på Jungtsgård skulle levere noget – men ikke nok. Det var med i handelen. Det var blandsød. Mest byg – men der var et bette gran havre i det. Det var noget, Petersen havde købt et andet sted.

Men så viste det sig altså, at der var havreål i jorden. Petersen havde dyrket korn i den jord i 12 ud af 13 år. Der havde kun været rod i én gang. Det var havreål, og det kendte vi slet ikke her. Det var der ingen herinde i Salling, der kendte.

Havreål er en slags elendig tynd orm, som kravler ind i havrens rødder og æder dem. Havren gik helt væk i store pletter. Men der var samtidig sat kløver i det stykke vi havde havre i. Det var der altid.

I den anden ende af marken var det bedre, og så syntes jeg, jeg ville prøve at så havre igen. Men det var lige galt. Der var masser af år, hvor jeg ikke havde havre. Det kunne ikke nytte noget. Det var fordi, der var kørt med for megen havre – det er rimeligt.

Der var sået havre på en tønne land. Jeg gik og slog det til høvederne, for der var kløver i det, og det blev jo til ene kløver. Jeg tror der blev et usselt bette læs korn på den tønne land. Det var det hele. Så måtte jeg passe på. Der var ikke andet for, end at så byg. Men hestene ville jo helst have havre.

Ukrudtsbekæmpelse? – det var der ikke noget der hed. Men der var noget, der hed ukrudt. Det var tidsler.

Vi bandt neg op med tidsler. Selve båndet, vi bandt med, lavede vi af tidsler. Og det var nogle – næsten lige så tykke som en bettefinger. Det kunne sagtens gå med toppen. Den skulle vrides omkring – og så skulle vi have tidslerne omkring ne-

gene, når far havde høstet. Så skulle de rykkes hårdt til, og enden skulle drejes omkring og stoppes ned. Det var de her tykke tidselender, – der sad alle de visne blade. Det var noget frygteligt noget at have med at gøre. Det var uhyggeligt. Og hvor der ikke var slet så mange tidsler, var der fuld af agerkål. Det var der ikke at gøre ved.

Det første middel mod ukrudt, jeg hørte om, var en slags salpeter. Det var sort – i pulverform. Det skulle vi strø, når der var dug om morgenen. Men man skulle passe på ikke at blive ved at gå i de samme bukser, for så tog det også skindet på benene. Det var helt farligt – men der var altså også gødning ved det. Det var en slags kvælstof.

Mekaniseringen af Anton Poulsens brug gik langsomt. Høstarbejdet klarede han i mange år ved at alliere sig med faderen, som havde en slåmaskine med aflægger. Han kom så og slog kornet for Anton, som til gengæld hjalp faderen med at binde kornet op.

En overgang havde Anton en lignende ordning med sin nabo, der i fællesskab med andre naboer igen ejede en slåmaskine. Således kom Anton hvert år til at binde korn op tre steder – ofte med det resultat, at der ikke var tid til at få kornet rejst op i tide.

Først mange år efter at han var startet, købte han sammen med naboen en brugt selvbinder.

Tærskningen blev også klaret i fællesskab med naboerne. Anton Poulsen havde dog oprindeligt tænkt sig at tærske med plejl. Men da kornet som regel blev kørt meget sent ind, rådede faderen ham til at anskaffe sig en håndtærsker. Tærskeren blev så udlånt til naboerne, og ofte gik man sammen om at tærske de forskellige steder.

Motoriseringen af Anton Poulsens brug foregik i et lignende tempo. I de første 10–15 år klarede han sig med en hesteomgang, som han fik stillet op ved enden af laden. Den købte han af en anden husmand på Jungetgårds mark, da denne anskaffede sig en flytbar vindmølle. Hesteomgangen blev afløst af en petroleumsmotor, som Anton beholdt indtil midten af 50'erne, da der blev lagt kraft ind i ejendommen.

Krisen i trediverne

I trediverne blev det helt skidt. Vi må tænke på, at vi ikke havde ret meget til at begynde med, når det nu var så møgbeskidt. Der var jo ikke noget, der hed at sprøjte dengang. Ukrudtet skulle man have væk på en anden måde.

Agerkål var faktisk ikke til at udrydde. I kornet var der ikke noget at gøre, det var så tæt. Men man fik jo noget udryddet, når man havde to stykker roer – så fik man gjort noget rent.

I trediverne var det rivskidt. Der var en mand, der handlede noget med grise – en gammel ungkarl. Han kom og kiggede på mine grise. Jeg tror, det var 14, jeg havde – ved én so. Også pæne grise. De var da ikke så frygteligt store, men de var da store nok til at sælge. Han købte grise op til gårdmændene – og de skulle jo helst være store.

Han kiggede på dem, og så gik han igen. Så kom han ugen efter, og spurgte, om jeg havde nogen grise. »Ja det har jeg da,« sagde jeg. Han kiggede på dem igen. Så gik han ud og satte sig på sin cykel. Han sagde ingenting!

Så blev jeg jo egentlig noget gal i hovedet – for han kunne da sige noget i hvert fald.

Så kom jeg til ham – jeg skulle til Selde og have handlet noget. Så stoppede han mig, og så sagde han:

»Vil du sælge dem grise?«

»Nej, det vil jeg ikke,« sagde jeg.

»Jeg vil give 15 kr. for æ styk,« sagde han.

»Nå, men det vil jeg ikke,« sagde jeg.

»Jeg vil give dig 16,« sagde han.

»Nå, men det vil jeg ikke,« sagde jeg.

»Jeg vil give dig 17!« råbte han så.

Så sagde jeg: »Jamen, du kan slet ikke købe dem.« Og så kørte jeg, for jeg var nu blevet godt gal på ham.

Og grisene fik jeg lov til at beholde. Dem skulle jeg købe kornet til – de 14 grise. Jeg skulle have dem født op.

Den første, jeg solgte, vejede 60 kg – altså 120 pund. Det skulle de jo veje. Den kostede 30 kr. Og de andre kostede så to-tre-fireogtredive.

Ja, jeg havde korn nok. Det købte vi da. Det købte vi på veksler. Nej, det var ingen god forretning. Jeg havde været bedre tjent med at sælge grisene – men nu var jeg jo blevet gal. Han

kunne da for pokker have spurgt om, hvad jeg ville have for dem – men de skulle selvfølgelig værre større.

Jeg solgte også en ko der i trediverne. Den tror jeg, jeg fik nogen og halvtreds kroner for. Den var da ikke smaskfed, men det var da en god ko – en, der skulle slagtes. Jeg tror nok, det var 56 kr., jeg fik for hele koen. Og det var vel mest skindet, der kostede noget.

Jo, det var sørgelige tider, det kan du tro, det var. Og da var vi kommet til krylt, så det nogenlunde kunne gå – så krisen hjalp til den forkerte side.

Og det var jo ikke mig alene. Det var over det hele.

Vi skulle have veksler at køre på. Det var vi nødt til. Men jeg havde det altid sådan, at jeg havde så mange penge, at jeg kunne betale det, der skulle betales ud. Da kunne man få en veksler på 3 måneder. Så jeg havde det altid sådan, at jeg kunne afdrage på det.

Men min nabo hernede, han røg da ved det. Ja, han rejste. Han var nu så uforsigtig, at han købte både i Brugsen og ved købmand Lars Hedegaard. Og så gik han hen og sagde, at han hverken ville eller kunne betale. Jeg sagde også til ham, at det, syntes jeg ikke, var godt. Han blev jaget ud omgående.

Jeg var egentlig kommet til at skylde nogle penge i Brugsen. Det var da ikke mange hundrede kroner. Og jeg var næsten ræd for, at jeg ikke kunne få skrevet – de havde aldrig sagt noget til mig. Det kunne jo ikke hjælpe at komme til at skylde for meget hen.

Jeg stod og restede noget kraftfoder, og jeg restede også noget korn. Så kom min kones bror hened. Jeg siger – jeg ved sørme ikke, hvad jeg skal gøre ved det – jeg skal have fat i noget.

»Du kan da køre hen til Lars Hedegaard og få noget.«

Så siger jeg: »Lars Hedegaard – ham har jeg da aldrig handlet med. Så kan jeg da ikke komme hen og blive skrevet.«

»Jow, det ka' a da nemt gøre,« sagde han. Og så kørte han hen og fik noget korn og noget kraftfoder.

Så kom jeg jo til at handle ind begge steder. Men jeg snød ikke nogen af dem. Så det gik hver gang.

Men strålende tider var det langt fra at være. Det var småt allevegne.

Ene på ejendommen

Under krigen blev forholdene som bekendt bedre for landbruget, og Anton Poulsen mærkede det også.

Anton udvidede ikke sit brug – besætningen vedblev at være på 4-5 køer plus unghøveder og 2 søer. Men den langsomme modernisering af bruget fortsatte. Midt i halvtredserne anskaffede han sig en malkemaskine, og i 1964 købte han en lille Ferguson-traktor.

De sidste forbedringer fik hans kone dog ingen glæde af. Hun døde pludseligt i 1954. Og Anton har siden været ene om at passe ejendommen.

Hun lå ude ved kilden og var død. Så hun havde ikke pintes ihjel. Det var pludseligt. Det var en ting, der var gået lige i hjertet.

Vi sad og spiste, for jeg ville op og se en film sammen med min nabo – for æ kvindfolk regnede det ikke. Så jeg havde noget travlt. Og så pludselig holdt hun op med at spise. Jeg ville lige til at spørge hende, om der var nogen ting i vejen. Så begyndte hun at spise, og så syntes jeg: der er ingenting.

Så kom der bud dengang, vi var halvt færdige med filmen. Hun var syg, sagde de – men hun var altså død.

Ja, det var tidligt, hun døde. Det er længe at gå alene. Jeg vil ikke råde nogen til det.

Noter

1. I forbindelse med den skriftlige bearbejdelse af interviewet har jeg forsøgt at gengive Anton Poulsens sprog så direkte som muligt. Imidlertid har en vis redigering været nødvendig. Af hensyn til læseligheden er ordstillingen i bisætninger mange gange ændret, ligesom stedord flere steder er erstattet af det ord, de henviser til. Som det vil ses, har jeg bortredigeret interviewerens spørgsmål. Interviewet er desuden ikke gengivet i sin helhed.
2. Anton Poulsen har siden fortalt, at et firma i Skive, en lokal husmandsfører og en udstykningsforening har været involveret i udstykningen (udstykningsforeningen har iflg. Anton Poulsens oplysninger formentlig dækket hele Sallingområdet).

3. Otte års gøde er et udtryk for vekseldrift, hvor jorden er inddelt i 8 stykker med skiftende afgrøder. To års gøde betyder her, at to af de otte stykker er tilsået med rodfrugt: runkelroer og kålrabi. Omdriften for hver af de 8 stykker ser iflg. Anton Poulsen sådan ud: rodfrugt – korn – rodfrugt – korn (m. kløver) – græs – græs – korn. Udtrykket »gøde« i forbindelse med vekseldrift henviser formentlig til økonomiseringen med gødning.